

Sint-Eligius' donderpreek -

De volgende heilige die we even volgen, is de heilige Eligius, beter bekend als Sint-Elooi. Alhoewel hij een goudsmid was, is hij vooral de patroonheilige van de paardensmeden. De man leefde van 588 tot het jaar 660. (3)

Het is uit oorzaak van zijn vakmanschap dat hij contact kreeg met Koning Clothar, onze Frankische koning. Clothar zocht immers een betrouwbare meestergoudsmid die voor hem een troon kon maken, versierd met edelstenen en goud. Eligius was de enige die hier toe in staat was en hij slaagde zo goed in zijn opdracht, dat hij nog goud over had.

Met het geld dat de man verdiende kocht hij slaven vrij. Romeinse, Gallische, Moorse, maar vooral Saksische slaven, die – zoals er geschreven staat – in die tijd, zo talrijk waren als schapen, verbannen uit hun eigen land en overal verspreid.

Hij fungeerde als raadsman van de koning maar uiteindelijk volgde hij zijn roeping en trok naar het klooster in Luxueil dat door Columbaan gesticht was. De man maakte een blitzcarrière- met de nodige wonderen - en het duurde niet lang of hij werd bisschop van Noyon.

Op hetzelfde moment – zo schrijft Dado, de bisschop van Rouen – werd Ouen, Eloois kameraad, overste van Rouen. Hij schrijft: Zo werd Eligius echter ook de bewaker van de gemeenten van Vermandois, waarin de stad Doornik ligt, die ooit een koninklijke stad was, en Noyon en Gent en Kortrijk in Vlaanderen. Ze maakten hem pastor van deze plaatsen omdat de bewoners nog steeds in heidendom leefden, zich overgeevende aan bijgeloof en superstitie.

Hij werd er echter allesbehalve verwelkomd.

Dado schrijft: - Maar in Vlaanderen en Antwerpen, werd hij door de Friezen en Suevi en andere barbaren, komende van de zee-kusten en verre landen, die nog niet door de ploeg gebroken werden, ontvangen met vijandelijke geest en tegenkanting. ... Hij werkte veel in Vlaanderen.

Dat er op dat moment in de Vlaanderen er een staat buiten kijf. Als we de vooral op dat deze Saksische oorsprong zijn. Het Saksische 'Tun' – we bijvoorbeeld in gelegen. 'Ham' of 'hem' – plaatsnamen, o.a. Lozinghem, Blaringhem, Bodingem, 'Purperinghem', het latere Ook de Frankische namen minder dan Saksische.

Westhoek en in het huidige Frans-mengelmoes van volkeren zat, gemeentenamen bekijken, valt het voornamelijk van Frankische en

voor een omsloten plaats - vinden 'Simpeltun' kort bij Cassel voor een dorp - vinden we in veel Floringhem, Turringhem, Ebblichem en ook Poperinge. zijn aanwezig, alhoewel veel

Zo vinden we verschillende gemeenten die eindigen op 'sele' of 'zeel'. We hebben in Frans-Vlaanderen: Bissezele, Strazeele, Framezelle, Herzele en in Vlaanderen Leisele.

Eligius had dus heel wat werk. Hij preekte tegen het afgodendom en dat was nogal het één en ander. We nemen zijn 'donderpreek' over uit het boek 'Geschiedenis van Vlaanderen onder zijn' graven' van Baron de Lettenhove:

Deze schrijft:

Eligius trachtte steeds door zyne aenminnende welsprekendheid den geest dezer onstuimige en wraekzuchtige menschen tot de liefde des eeuwigen levens te verheffen.

Hy vermaende hen, opdat zy zich in de kerken vereenigen, kloosters stichten, en God door een heilig gedrag behagen zouden. Hoevelen haestten zich niet boetveerdigheid te plegen; hunne rykdommen aen den armen te verdeelen, devryheid hunner slaven te verleenen ! Hoevelen aen de dwalingen des ongeloofs ontrukkt, volgden zyn voorbeeld na enbegaven zich tot het monnikenleven ! welke talryke menigte bevltyigde zich om de paeschfeesten te vieren, wanneer zyne hand de gewyde wateren des doopsels plengde ! Onder de kinderscharen mengden zich de gryzaerds, met hunne bevende ledematen en hun zwaergerimpeld voorhoofd ; zy kwamen het blanke gewaed der nieuwbekeerden ontvangen ; en terwyl zy bereid waren om het bepaelde menschelyk bestaen te verlaten, vroegen zy aen God een leven dat nooit zou eindigen.

Zie hier hoe Eligius tot het volk sprak om het van zyne bygeloovigheden af te trekken :

Ik vermaen u van de heiligschendende gebruiken der heidenen af te zien;
Gy zult de waerzeggers, bezweerders en tooveraren niet meer vereeren.
Let op geene voortekenen, noch op de verschillige wyzen van niezen.
Indien gy reist, bekommert u niet met den zang der vogelen.
De christen moet den dag, op welken hy zyn huis verlaet, noch dengenen wanneer hy terugkeert, in aenmerking nemen, want God heeft alle dagen geschapen.
Dat niemand zich volgens de maen regele, om eenig werk aen te vangen.
Verkleedt u niet den eersten January in eene oude vrouw of in eenen hert, vermydt deze belachelyke en zondige daden,
bereidt geene maeltyden des nachts, verlangt naer geene vrolyke dagen of festynen.
Een christen mag niet aen de runen gelooven, of zich door hunne tooverachtige teekens laten leiden. Niemand zal op Sint Jansdag of op andere heilige feestdagen den zonnestilstand vereeren, zich aen het dansen , het wedloopen en andere schuldige spelen overgeven of heidensche chooren zingen.
Men aenroep noch de magt des duivels, noch Neptunus, noch Plutos, • noch Diana, noch Minerva, noch de geesten.
Buiten de geheiligde dagen viere niemand Jupiter's dag, door het staken van alle werk, hetzy in de meimaend of in welkdanigen anderen tyd.
Neemt noch de feesten der rupsen, noch diegenen der muizen , noch welke andere feest ook in aendacht , maer wel den dag des Heeren.
Geen christen steke lampen aen, spreke geloften uit in tempels, aen den boord der bronnen, aen den voet van zekere hoornen, in wouden, of aen kruiswegen.
Hangt geene tooverbeelden om den hals der menschen of der dieren,
Besproeit niets met lustraelwater.
Verveerdigt uit de kruiden geene toovermiddelen.
Leidt uwe kudde door geen hollen boom of door den opgescheurden grond om ze aen den booze te wyden.
Dat de vrouwen zich nimmer met parelsnoeren opschikken en terwyl zy het linnen weven of verwen, dat zy noch Minerva noch eene andere heillooze godheid aenroepen.
Gelooft noch aen het noodlot, noch aen de fortuin, noch aen welkdanigen invloed, die uwe geboorte zou voorafgegaen zyn.
Plaetst geene voetafbeeldsels aen de vertakkingen der wegen.
Schreeuwt of huilt niet by maenverduistering.
Vreest niet te werken met de nieuwe maen.
Neemt de zonne noch de maen voor uwe goden en zweert by haer niet.

Aenbidt noch hemel, noch aerde, noch sterren, noch iets van al het geschapene. Indien de hemel verheven en de aerde ruim is, indien de sterren schitterend zyn, hoeveel grooter en glansryker is Hy niet, die geheel de schepping uit den niet getrokken heeft !

Eene eeuw na Eligius' prediking werden op nieuw de zelfde bygeloovigheden bestreden door eene Kerkvergadering, welke in het paleis van Leptines in Henegauw, ten jare 743, gehouden werd.

De bepalingen door die Synode genomen, gewagen nog nauwelyks van de voetafbeeldsels den huisgoden toegewyd, zy zwygen over de Janusfeesten; doch zy vermelden de eerediensten, welke in de wouden en by de bronnen gepleegd werden ; de maelyden, die op het graf der overledenen plaets grepen ; **het oud gebruik de nieuwe wooningen met eene gracht te omringen**, en de heidensche loopten, waeraen men deel nam met gescheurde kleederen en naekte voeten.

De Sint Jansvuren, welke men door het op elkander wryven van twee stukken hout aenstaken die bestemd waren om de rupsen te verbranden, worden er Neodfyr in genoemd, en zy leeren ons ook, dat de volkeren, welke het christendom niet kenden nog immer geloofden , dat de vrouwen eene eene bovennatuerlyke magt op de maenkringen uitefenden en eenen wonderbaren geestdrift aen de herten der mannen mededeelden.

Sint-Eloois' donderpreek licht wel een tip van de sluier op rond een aantal gewoonten en 'geloof' dat onze voorvaders hadden.

Daarbij walt het op dat nog steeds verschillende van deze gewoonten bestaan.

Wanneer men iets vertelt en iemand niest op hetzelfde moment, zegt men nog steeds: 'het is beniest!' dus zal het zeker waar zijn.

Hoeveel mensen lopen er niet rond met een hangertje al dan niet met een barnsteen er in verwerkt.

De 'staf' op een kruispunt geplaatst werd vervangen door een kapelletje en heel veel helige bronnen werden gekerstend tot bronnen die de passerende heiligen lieten ontspringen.

Eigenaardig is het halen van rundvee door een holle boom of door een holle weg. Men deed dit om het vee te genezen en men liet ook mensen door een holle bomen halen om hen te genezen.

*Bij de opgravingen op de Grote Markt te Poperinge, waarbij onder andere de douckhalle opgegraven werd, werden 13 begravingen onderzocht. Speciaal daarbij waren twee **boomstamgraven**. Ze zijn te dateren – zo schrijft Jan Decorte, de archeoloog van CO7 - rond het jaar 1100.*

Blijkbaar kunnen we ook hier spreken van een gekerstend gebruik, waarbij de genezende kracht van de 'holle boom' gekerstend werd tot een doodskist.

Een andere conclusie is dat **het bier integraal deel uitmaakte van de heidense feesten**. **Christine von Blanckenburg**, in het boek 'Die Hanse und ihr bier', schrijft dat de Goden in de Noorse Edda, het 'bjoir' of dus het gehopte bier dronken, terwijl de mensen de 'alu' of 'ale' dronken. Hieruit zouden we dus misschien wel mogen afleiden dat het 'heilige' bier, het gehopte bier was.

Walter Renckenberger (29) schrijft onomwonden dat alle Germaanse en Slavische stammen wilde hop gebruikten bij de bereiding van hun bier. De Noorse Edda spreekt hiervan, stelt hij, net als de Finlandse runen.

Zowel in de O.L.Vrouwkerk als in de hoofdkerk, de Sint Bertinuskerk van Poperinge vinden we **een reliekhouders** van de Heilige Sint Eligius of Sint Eloi.

We vinden in de loop van de 17de en de 18de eeuw geregeld betalingen terug in de Poperingse stadsrekeningen waarbij aan de

'jonkheid' een kleine som werd uitbetaald voor het ronddragen van de relieken in de Sacramentsprocessie.

De reliekhouders van Sint Eloi die zich in de Sint-Bertinuskerk bevindt.

Hij heeft een echt smidshamertje in zijn handen – met de ene kant kon hij er nagels mee inslaan, met de andere kant kon hij de slecht geslagen nagels er mee uittrekken.

Het Sint Eloi-beeld uit de Onze Lieve Vrouwekerk ziet er wijzer uit. Hij heeft

wel hetzelfde 'korte reismijterje' op zijn hoofd en natuurlijk zijn onafscheidelijk hamertje, maar aan de andere kant heeft hij de bijbel, waaruit hij het volk kon onderrichten en ons heidenen kon bekeren.

*Rond de figuur van **Sint Eloi**, zijn er verschillende legenden ontstaan.*

*Het begint al voor zijn geboorte. Zijn zwangere moeder Terrigie, zou in een droom een **adelaar** gezien hebben, die haar driemaal een boodschap verkondigde. Zij durfde toen aan niemand uitleg vragen, maar na de geboorte kreeg ze van een oude vrouw te horen, dat haar zoon een belangrijke rol in de kerk zou spelen.*

De meeste legenden zijn echter rond zijn werk als smid.

Sint Elooï als goudsmid

De lelijke smidsvrouw

En zo wandelde Eligius eens langs de wegen, waarbij hij een stok als staf gebruikte, om daarmee de grachten over te springen, toen deze brak. Hij wilde echter zijn stok, die hij al zo lang had, niet zo maar weggooien en zocht naar een smidse om een ijzeren band rond zijn stok te laten leggen.

Eligius riep: 'Zeg

smidje smee, wil jij een ijzer rond mijn stok smeden?' maar de smid trok zijn neus op en antwoordde niet eens.

Eligius vertrok maar vond buiten een stokoude vrouw die hem vertelde dat hij tegen de smid 'baas' boven baas' moest zeggen, en dat de smid hem dan wel zou helpen.

Eligius kwam terug binnen, en riep: 'Zeg baas boven baas, wil jij een ijzer rond mijn stok smeden?'

En nu draaide de smid zich om en zij, laat maar eens kijken en hij deed wat hem gevraagd was.

Toen Eligius terug buiten kwam, zag hij die stokoude vrouw daar weer zitten. Hij nam haar in zijn armen, hield haar even boven het laaiende smidsvuur, legde haar dan op het aambeeld en sloeg met zijn hamertje op haar. Toen hij haar weer op de grond zette, was ze opeens weer een jonge maagd, wat een beetje vuur en hamergeweld toch allemaal kon doen.

En Eligius vertrok.

De smid die alles met stijgende verbazing had gevolgd, riep nu zijn vrouw, die hij achter in een kamer verborg, omdat ze zo lelijk was dat hij haar aan niemand durfde laten kijken.

Nu nam hij zijn vrouw in zijn armen en ging met haar, net zoals hij Eligius had zien doen, naar het smidsvuur. Hij hield haar boven het vuur, haar kleren schoten in vlam en zij riep en krijste en schreeuwde zo luid ze kon.

Eligius die buiten het geroep van de vrouw hoorde, liep terug de smidse in, en zag het hele tafereel. De baas boven baas bad hem nu om hulp.

Eligius bekeek de verbrande en gekneusde vrouw, en zuchtte eens diep. Daar kan ik ook geen maagd meer van maken, hoor, zei hij, maar de smid was al lang blij, dat Eligius zijn vrouw terug gezond kreeg.

De afneembare paardenvoet

*Eligius bleef een tijdje bij deze meestersmid. Deze was heel erg goed in de smeedkunst en daarom liet hij boven de deur van zijn smidse een bordje plaats, waarop stond: **Baas boven baas.***

Op zekere dag werd wel een heel weerbarstig paard binnengebracht en wat de baas ook probeerde, het was hem onmogelijk om daar ook maar één hoefijzer op te leggen. Eligius ging nu naar het paard, hakte een poot af, voorzag de hoef op het aambeeld van een nieuw ijzer en zette het been weer aan de romp van het paard. Zo deed hij rustig de vier poten, zonder iets te zeggen, waarop het paard lustig hinnikend weg draafde.

De relik in de zilveren relikhouder van Sint Elooï uit de Sint Bertinuskerk te Poperinge. Foto – Open Kerkendag 2 juni 2018

De baas boven baas had dat gezien en bij de volgende klant met een lastig, ziek en hinkend paard, probeerde hij deze truc ook uit. Hij hakte één van de voorste poten af. Het dier begon natuurlijk hevig te bloeden, waarop de smid om hulp riep

op Eligius.

Eligius zei echter dat hij dat opschrift eerst van boven zijn deur weg moest halen omdat alleen God baas boven baas mocht zijn.

Toen onze smid dit gedaan had, hield het bloeden op. Eligius zette de poot weer aan en het paard liep zonder manken de smidse uit.

Het geërfde paard

Sommigen vertellen dat het dit paard was dat uit dankbaarheid, de rest van Eligius' leven bij hem bleef.

Toen Eligius in 659 stierf, erfde de pastoor die de kathedraal van Doornik beheerde het dier. Maar Mommelinus, de bisschop die Eligius opvolgde, zei echter dat het zijn paard geworden was en liet het beest weghalen. De pastoor verzette zich niet, maar bad tot Eligius.

Nauwelijks was het paard in het bezit van de Mommelinus of het liep mank en zag er zwak en ziek uit. De bisschop ontbood een paardenmeester en vroeg hem alles te doen om het paard te genezen. De man deed alles wat hij kon, maar geen enkele remedie bracht uitkomst. Het werd alleen maar erger en het beest stampte naar iedereen die maar dichterbij kwam.

Daarom gaf Mommelinus het weg aan een nobele dame. Toen deze echter een eerste rit met het dier maakte, bokte en sprong dit hevig, zodat zij zelf op de grond gesmeten werd.

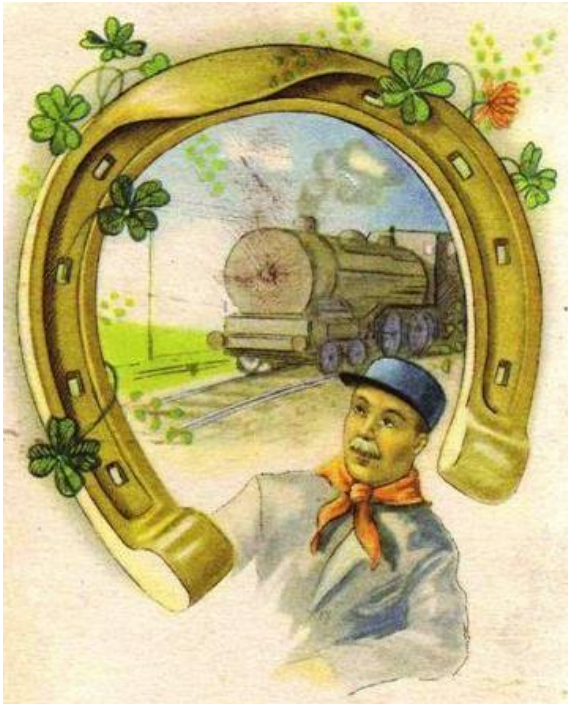
*Zij bezorgde het paard met de nodige verwijten aan de bisschop terug.
Er zat niets anders op, om het paard terug aan de pastoor te geven, die het blijmoedig ontving.*

Nog maar was het paard op zijn oude stal, of het werd weer rustig en tam en het leek wel of het niet ouder kon worden.

Toen Eligius gestorven was, wilde men hem in het gewaad van de koningin Clothilde begraven. Men wilde het naar de abdij van Chelles brengen, maar het dode lichaam bleek zo zwaar te wegen dat 10 mannen het nog niet konden optillen. Toen men echter besloot om het naar Saint Loup te Noyon te gaan begraven, woog het lichaam zo vederlicht, dat één man hem kon dragen.

Sint Elooï's feestdag is de 1ste december en is uitgegroeid tot een echte kermis, met vooral een grote betekenis voor de verliefde paren; een winterse Valentijnsdag.

Met als twee van de belangrijkste symbolen

Het hoefijzer en het klavertje vier.

Twee gelukbrengers.

We krijgen in de volksmentaliteit een vermenging van Sint Elooï, vooral als smid, met de heidens Wodan, die ook met vuur en bliksem smeedde.

Wodan of Thor, de god van het vuur, kwam rond de feestdag van Sint Elooï naar de aarde gedaald, en liep hier dan rond, samen met de dode voorvaderen, waarvoor de hier levende Saksen en consoorten, maaltijden en drankorgiën aanrichten om hun voorvaders en henzelf te spijzigen.

De traditie van hun Heilig bier, lieten ze zo maar niet varen.

Als de goden op de aarde rondliepen was diegene die met vuur speelde, de smid, ook gemachtigd om ringen te smeden en om jonge

koppels in het echt te verbinden.

In het Schotse 'Gretten en Green' is deze traditie nog bestaande.

We kunnen het zo zien dat het oude Sint Elooïfeest een 'georganiseerde' vrijgezellenmarkt was, waar één en ander mocht gebeuren wat in de rest van het jaar, niet mocht.

En zo komt het dat Sint Elooï's feestdag, een feest geworden is, van al het gene waartegen de goedheilige man in zijn leven gepredikt heeft.

De kerk van Westouter heeft als beschermheilige onze Sint Elooï.